

# Dkt. Marv Wilson, Manabii, Kipindi cha 12

## Amosi, Sehemu ya 2

© 2024 Marv Wilson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 12, Amosi, Sehemu ya 2.

Sawa, ni wakati wa kuanza. Acha nikuombe siku yako, kwa ajili ya darasa letu.

Bwana, kila tunapofungua neno lako, tunapata changamoto mpya. Tunatambua kwamba unatupa maisha ya kukua. Hata watu wako wa kale walikuwa na mambo mengi ya kukua.

Tunakushukuru kwamba unakaa nasi katika heka heka zetu za maisha. Asante kwamba neno lako linakuwa mwongozo wa maisha yetu. Tunakiri kwamba falsafa za kibinadamu na mitindo inayopita ni ya muda mfupi, ni ya muda, ni ya heuristic, inatoweka haraka na mambo mapya yanaibuka.

Tunakushukuru kwamba tunasimama juu ya mwamba. Tunakushukuru kwa kuwa ngome yetu. Tunakushukuru kwamba taswira tuliyo nayo katika maandiko ni kwamba unadumu, na kwa kweli, wewe ni wa milele. Kwa hilo, tunakushukuru. Tunaomba kwamba ujasiri wetu wa leo uwe ndani yako, si ndani yetu. Tunakushukuru kwa imani uliyotupa. Tunaomba kwamba uongeze imani yetu na tunaomba kwamba neno lako liwe na jukumu muhimu katika hilo. Tunaomba saa yako ya mwongozo kupitia Kristo Bwana wetu. Amina.

Sawa, muda mfupi baada ya mapumziko ya katikati ya muhula, wiki hii, tuna Pasaka Seder inayokuja, Pasaka Seder ya dini mbalimbali. Mwaka huu, inapaswa kuwa tukio kubwa kwa sababu litakuwa katika moja ya masinagogi yanayokua kwa kasi zaidi Amerika, ambayo ina rabi mzuri ambaye alitoa ufafanuzi wa moja ya Zaburi mwaka mmoja uliopita Oktoba iliyopita. Huenda umemsikia, Baruch HaLevi.

Yeye ni mtu mwenye nguvu sana, na amewaomba wanamuziki wa Assembly of God kutoka kanisa hapa North Shore, timu yao ya ibada, kufanya kazi naye kwenye muziki wa Seder. Kwa hivyo hilo linapaswa kuwa jambo zuri. Seder ya mwisho uliyofanya katika Chuo cha Jumuiya cha North Shore haikuwa tu sherehe kubwa ya uhuru na kuachiliwa kutoka utumwani pamoja na vyakula vyote na liturujia yote inayohusiana nayo, lakini rabi alisema, wakati wa kucheza, tuko huru.

Kwa hivyo, ni mojawapo ya densi kubwa zaidi za sherehe. Nimetembelea zaidi ya 50 kati ya hizi Seders kwa miaka mingi. Kwa hivyo, inapaswa kuwa Seder nzuri ya muziki katika sinagogi jipya zuri huko Swampscott.

Ukitaka kuleta marafiki, unakaribishwa kufanya hivyo. Nitasambaza karatasi hiyo katika darasa lingine au mawili. Kutakuwa na kiwango maalum kwa wanafunzi ambacho kitajumuisha mlo wa jioni kama sehemu ya Seder.

Sawa, turudi pale tulipoishia. Amosi, nabii wa haki ya kijamii. Amosi anapinga uhalifu dhidi ya binadamu.

Amosi, jamaa aliyewafukuza kondoo siku nzima na kuchukizwa sana na matajiri wakizidi kuwa matajiri na kila aina ya shughuli za kidini zikiendelea kumzunguka, lakini jamii ilikuwa imeharibika. Kwa Amosi, kulikuwa na tofauti kati ya dini ya nje na ibada za sherehe na watu walioishi maisha katika uwezo wa ndani wa kiroho, wakiwajali wengine waliowazunguka, wakiishi maisha ya kimungu ambayo yalikuwa yanaonekana nje badala ya kunihusu mimi, na kufunika kiota changu, na kukipamba kwa pembe za ndovu. Sasa, maneno yake yanauma Ufalme wa Kaskazini anapowasilisha jumbe hizi miongo kadhaa kabla ya Ufalme wa Kaskazini kuanguka mwaka 722-721.

Niliacha darasa mara ya mwisho nikionyesha kwamba hukumu hizi nane, sita juu ya mataifa ya kigeni, mbili za mwisho juu ya Yuda na Israeli, ndivyo anavyoanza kitabu. Nyenzo hii inayohusu mataifa ya kigeni ni ya kawaida kabisa katika fasihi ya kinabii. Unaweza kumtazama Ezekieli, unaweza kumtazama Isaya, na manabii wengine kadhaa ambao wana sehemu maalum zilizotolewa kwa mataifa ya kigeni.

Tena, moja ya mada ambazo tayari tumezichukua katika Yona ni kwamba Mungu ana maadili ya kimataifa, na si watu wake wa agano pekee wanaopaswa kuishi kimaadili na kwa uwajibikaji, lakini Mungu anataka wale walio katika eneo lote ambalo Israeli waliishi waishi kwa njia hiyo hiyo. Kwa hivyo, anapowaita mataifa haya, nilionyesha mara ya mwisho akifanya hivyo kwa athari ya kilele kwa makosa matatu, ndiyo kwa manne, kuonyesha kwamba kiputo kiko tayari kupasuka. Uhalifu juu ya uhalifu, kueneza, ongezeko la kuonyesha kwa makosa mengi, vitendo vingi vya ukatili vitasababisha, na jambo la pili kwa kila moja ya mataifa haya, moto, ambao ni ishara ya hukumu, labda ishara ya vita.

Mungu anasema nitatuma moto kwenye kuta za Gaza. Nitatuma moto kwenye kuta za Tiro. Nitatuma moto kwenye kuta za Raba, ambazo ziko Amman, moja kwa moja mashariki mwa Bonde la Yordani.

Nitatuma moto juu ya Moabu. Na, 2.5, nitatuma moto juu ya Yuda na kuteketeza ngome za Yerusalemu. Bila shaka, hapa anaonekana kuonyesha karne kadhaa hadi 586 wakati, hatimaye, ufalme wa kusini utachukuliwa mateka.

Jambo la tatu ambalo ni kweli kwa kila moja ya haya ni kwamba kushtakiwa kunashughulikia ukatili dhidi ya watu wengine, unyama, ukiukwaji wa haki za kiraia, kutojali watu wengine, na, kwa kweli, ukatili kwa watu wengine. Mojawapo ya mada

kuu hapa ni kile tunachosikia zaidi na zaidi kwenye habari za kimataifa: biashara haramu ya binadamu, ambayo ni moja ya wasiwasi mkubwa. Hebu tuangalie kwa ufupi baadhi ya msisitizo katika sehemu hii ya ufunguzi, sura ya kwanza hadi ya pili, unabii dhidi ya mataifa.

Na la kwanza linahusu Damasko, jiji kongwe zaidi duniani linalokaliwa na watu kila mara. Damasko, mahali ambapo mtumishi mwaminifu wa Ibrahimu, Eleazari, alitoka. Damasko, mahali ambapo baadaye Paulo alishushwa ukutani akiwa ndani ya kikapu.

Damasko, hapa juu kaskazini mashariki mwa nchi ya Israeli. Na dhambi dhidi ya Damasko ni kwamba waliwapura watu wa Gileadi. Na unaweza kuona neno Gileadi limeandikwa hapa hapa.

Mojawapo ya mambo ambayo nabii Yerima anazungumzia ni zeri, ambayo ni aina ya utomvu uliotumika kwa madhumuni ya dawa uliotoka Gileadi. Gileadi pia, bila shaka, ni mahali ambapo Yakobo alibadilisha jina lake kuwa Israeli kwa sababu Yaboki iko katikati ya Gileadi, mashariki mwa Bonde la Yordani. Kwa hivyo, wakishuka kutoka Dameski, kosa ni nini? Waliipura Gileadi kwa vyombo vya kupuria vya chuma.

Jerome, ambaye aliipa jina jipya bahari ya chumvi ya Biblia kuwa Bahari ya Chumvi, alisema kwamba sleji za kupuria za siku hizo zilikuwa mikokoteni. Na mikokoteni hiyo ilikuwa na magurudumu yenye miiba. Na hayo, bila shaka, yangeweza kusukumwa juu ya sakafu ya kupuria ambayo ingeponda nafaka na kuiandaa kwa ajili ya kupuria.

Lakini kuna aina tofauti ya kupura inayoendelea hapa. Kupura watu. Kwa hivyo meno haya ya chuma yaliyofungwa, ambayo yangekata nafaka ili iweze kutolewa ili mchakato wa kupepeti, wa kuirusha hewani, uweze kuanza.

Badala yake, hii ilitumika kurarua miili ya mateka. Kitendo cha kikatili sana. Na kwa hivyo, ukiukwaji wa haki za kiraia katika ubinadamu unaonekana kuwa ndio mada kuu hapa.

Kitendo hiki cha kishenzi, hatujui kilifanyika lini isipokuwa kimeunganishwa na majina ya wafalme kadhaa. Ben-Chadad. Chadad inamaanisha radi.

Kwa kweli, neno hilo linatumika katika Manabii kwa mawimbi yanayogonga ufuo wa pwani ya Mediterania huko Israeli. Hadadi pia ni jina la mmoja wa miungu katika sehemu hiyo ya kaskazini ya nchi. Kwa hivyo, inaonekana jina hilo lilichukuliwa na linatumika kwa viongozi wa eneo hilo.

Ngome za Ben-Chadad, ambaye alikuwa mwana wa Hazaeli. Kwa hivyo, nitabomoa malango ya Damasko, ndilo neno. La pili linahusu Gaza, ambalo ni mstari wa 6 hadi 8. Ukifanya utafiti kuhusu asili ya neno Gaza, inaonekana, neno letu la gauze kwa

Kiingereza linatokana na Gaza, ambalo lilikua huko kando ya pwani katika eneo la Wafilisti.

Kulikuwa na mji wa Gaza kando ya Njia ya 95, ukizunguka bahari, ukitoka Misri kupitia Via Maris. Lakini eneo hili lote, bila shaka, ambalo hivi karibuni lilichukuliwa na shirika la kigaidi na makazi ya mwisho ya Wayahudi yaliondoka, na makombora yameendelea kutoka Gaza hadi miji mbalimbali kusini mwa Israeli. Na ndiyo maana Israeli iliingia Januari kukabiliana na Hamas, ambayo ni neno la Kiebrania linalomaanisha vurugu, neno linalopatikana katika Manabii wa Israeli.

Watu hawa walioishi kando ya Bahari ya Mediterania, ambayo katika nyakati za Biblia ndipo Wafilisti walipokaa. Wafilisti walitoka baharini. Mara nyingi hujulikana kama watu wa baharini.

Na uhalifu dhidi ya Wagaza ni upi? Huu ulikuwa mji wa kibiashara, mji mkubwa wa kibiashara, njiani kuelekea Misri na kuelekea Bahari ya Mediterania. Inaonekana walijihusisha na biashara ya jumla ya utumwa. Wanaume, wanawake, watoto wadogo.

Na hiyo inaonekana kuwa uhalifu kwa Wagaza. Kuna mzunguko wa miji ya Wafilisti iliyotajwa katika maandishi hapa. Gaza, Ashkeloni, ambayo ina ufuo mzuri sana nchini Israeli leo, na mojawapo ya makaburi ya ajabu zaidi kutoka nyakati za mwisho za Biblia, makaburi makubwa zaidi ya mbwa kuwahi kupatikana kutoka kipindi cha Biblia, ambapo mbwa 700 wanaonekana kama mbwa wa kijivu wamezikwa katika kaburi moja.

Na watu wanajiuliza kwa nini mbwa wote walizikwa katika makaburi hayo? Baadhi ya wanaakiolojia wanadhania, na hivyo ndivyo ugunduzi unavyoweza kusababisha hatimaye mapendekezo ya jinsi tunavyoweza kutafsiri data baada ya kuichunguza na kuichambua, kuiainisha. Baadhi ya wasomi wanaamini kwamba katika ulimwengu wa kale, mate ya mbwa yalikuwa na thamani ya kimatibabu. Kuna hadithi katika Injili ya Luka, tajiri na Lazaro wakizungumzia kutaka mbwa waje kulamba vidonda vyake.

Hatujui hasa, lakini mbwa hawa wote walizikwa katika makaburi ya Gaza huko Ashkelon. Kuna hadithi nzima kuhusu hilo katika mapitio ya akiolojia ya Biblia. Kaskazini mwa hapo kuna bandari kubwa zaidi nchini Israeli leo, Ashdodi.

Tena, mji mwingine wa Wafilisti huko Ekroni. Kwa hivyo, kote katika miji hii ya pwani, neno ni kwamba miji hii itaharibiwa kwa sababu ya kujihusisha na biashara ya jumla na utumwa. Hawakuwaacha wasiojiweza.

Walipendezwa tu na mapato ya utumwa. Na waliuzwa kwa Edomu kama mtu wa kati, moja kwa moja kusini-mashariki. Msisitizo unaofuata katika mistari ya 9-10 unawahusu Watiro.

Unaenda moja kwa moja kaskazini mwa Mlima Karmeli. Unafika Akko, jiji kubwa la bandari ambalo, hasa wakati wa kipindi cha Uturuki, lilikuwa na mabaki ya ajabu ya akiolojia. Paulo alisafiri kwa meli katika moja ya safari zake za kimisionari kutoka Akko, wakati mwingine likiandikwa Akra au Ptolemayo.

Baada ya Mfalme Ptolemy kukaa Misri, mmoja wa majenerali wa Alexander Mkuu, jina hilo Ptolemy lilikuwa muhimu kwa sababu nchi ya Israeli ilitawaliwa na Waptolema hadi moja ya vita vikubwa zaidi ambavyo Wakristo wengi hawajui, ilitokea mwaka wa 198, moja kwa moja hapa karibu na mpaka. Kuna mahali panaitwa Bania leo. Kaisaria Filipi, kulingana na Agano Jipya.

Na katika vita hivyo vya 198, Waseleucid, Wagiriki wa Siria, waliwapiga matako Waptolema waliokuwa wakiidhibiti nchi ya Israeli kutoka Misri. Hawa ndio watu waliotupa Septuagint kwa sababu walihitaji Biblia ya Kigiriki. Kwa hivyo, baada ya 198, nchi hiyo inadhibitiwa na Wagiriki wa Siria na miaka 30 baadaye, una tukio linalosababisha Hanukkah, 168.

Na jaribio la familia ya Makabayo la kuondoa msisitizo wa Ugiriki, Ugiriki, na Zeus katika nchi. Sawa, Tiro. Tiro maarufu kwa ibada yake ya Baali.

Tunajuaje? Kwa sababu Malkia Yezabeli alikuwa binti wa Mfalme wa Tiro na alileta ibada yake ya Baali pamoja na wakati wake mkubwa katika Ufalme wa Kaskazini. Na hiyo ilikuwa moja ya ushawishi mbaya ambao Eliya alilazimika kukabiliana nao hapo awali. Kwa hivyo jiji hili la Foinike kwenye pwani linatajwa kwa ajili ya kuwakomboa mateka.

Kuwa mpatanishi wa biashara ya watumwa. Taifa la nne linalotajwa ni Edomu. Katika mistari ya 11 na 12.

Edomu, moja kwa moja kusini-mashariki mwa Bahari ya Chumvi. Edomu hupata jina lake kutokana na neno linalosikika kama neno nyekundu. Na kuna msemo wa kuchekesha: Esau anatoka tumboni, ndiye mtoto wa kwanza, naye anatoka kama admoni, mwekundu, mwekundu, na pia mwenye manyoya.

Na kwa hivyo, Waedomu, neno Edomu na nyekundu, kuna uhusiano hapo. Na Esau, bila shaka, ndiye babu wa Waedomu mwenye jina moja. Na Waedomu na Wayakobo, au Waisraeli kama tunavyowajua sasa, walikuwa katika mapigano ya mara kwa mara.

Na anashtakiwa hapa katika mstari wa 11 na 12 kwa kumfuata ndugu yake, yaani Israeli, bila huruma. Na, bila shaka, mgogoro huo unaanza tangu mwanzo katika Mwanzo 25. Mataifa mawili yako tumboni mwako, ndilo neno.

Na mkono wa mmoja utakuwa dhidi ya mwingine. Baadaye Israeli walipokuwa wakiingia katika nchi ya ahadi, unakumbuka Waedomu walikataa kupita Israeli ili kupitia nchi yao. Na kwa hivyo, walilazimika kukimbia Edomu kabisa ili kuingia katika nchi ya ahadi.

Na ni wazi, karne kadhaa baadaye, kitabu kizima cha Obadia, ambacho tutakiangalia katika kozi hii, kinazingatia roho hiyo ya ukatili na ukosefu wa undugu. Kinachofuata ni Waamoni, mistari ya 13 hadi 15. Unapona neno Amoni katika mistari wa 13, uhalifu huo ni kutangaza vita dhidi ya watoto ambao hawajazaliwa.

Amoni, ambaye hupasua matumbo ya wanawake wajawazito ili kupanua mipaka yake. Uchoyo wa eneo hutumia ukatili uliokithiri, ambao haukuwa maarufu katika ulimwengu wa kale. Kuna maandishi kadhaa kutoka kwa manabii yanayosema kuhusu wanawake wanaochukua watoto kutoka matumboni mwao au watoto wachanga wanaopikwa na kuliwa.

Katika kisa hiki mahususi, ukatili ni kwa Wagileadi. Unapofikiria Yordani leo, unafikiria mji mkuu wa Yordani. Amoni, Jordan imepata jina lake kwa neno hili tunalolishughulikia hapa katika mistari wa 13.

Waamoni. Tena, dhambi za uhalifu dhidi ya, katika kesi hii, watoto ambao hawajazaliwa. Inayofuata ni Moabu.

Na unapoangalia moja kwa moja mashariki mwa Bahari ya Chumvi, una eneo la Moabu, ambapo unakumbuka mtoto wa kwanza wa Yakobo aliishi. Alipata jina hilo, tazama, mwana, Reubeni. Hiyo ndiyo maana ya Reubeni.

Na hivyo Reubeni alipata makazi katika eneo hili, moja ya makabila matatu yaliyokaa mashariki mwa Bonde la Yordani, ambalo lilihusisha baadhi ya eneo la Moabu. Kwa nini Wamoabu wametajwa hapa katika sura ya 2, mistari ya 1-3? Kwa sababu walichoma mifupa ya mfalme wa Edomu hadi ikawa chokaa. Sasa, hilo linaweza kukujia kama ho-hum, lakini jambo kubwa ni lipi? Kuchoma maiti? Kuchoma adui? Katika ulimwengu wa kale, hii ilichukuliwa kuwa unajisi wa mwili.

Je, umewahi kutazama magazeti ya televisheni wakati kipindi fulani huko Israeli kulikuwa na washambuliaji wa kujitoa mhanga wakienda kwenye mabasi na kuwalipua watu? Na kisha unawaona watu kutoka jumuiya ya Orthodox na Orthodox wakiwa mitaani wakichukua vinyweleo vya nywele, vipande vya ngozi, vitu vilivyo juu ya mti, wakikusanya mabaki yote ya binadamu. Kijadi, katika duru za Kiyahudi kuanzia nyakati za Biblia hadi leo, mwili wa binadamu unachukuliwa kuwa mtakatifu na haupaswi hata kukatwakatwa kwa ajili ya uchunguzi wa maiti. Tuna hadithi katika Israeli ya kisasa za watu wanaofanyiwa uchunguzi wa maiti na Wayahudi wa Kihisidi waliofunikwa na manyoya meusi wakiingia, wakichukua mwili kutoka mezani, na

kukimbia nao nje ya mlango kwa sababu wanakataza uharibifu kwa njia yoyote au kuharibu mwili kwa njia yoyote ile.

Sasa, Wayahudi wa kisasa, wasio wa kidini, waliorekebishwa wana mtazamo tofauti sana kuhusu hilo. Wanaamini katika mawazo yanayoendelea, wanaamini katika maendeleo ya kimatibabu, kutoa viungo ili kuboresha hali ya mwanadamu. Lakini kitamaduni, kuchoma moto kulionyesha unajisi wa mwili.

Ilikuwa ni kufuru kubwa katika ulimwengu wa kale. Kitu ambacho kilikuwa kigumu zaidi kwetu kukielewa. Acha nikupe mfano mmoja.

Chini ya mitaa ya Roma, tuna maili 550 za njia za chini ya ardhi. Leo tunaziita hizo katakombu. Katika asili ya makatakombu, ambapo walichimba chini ya mitaa ya Roma, aina fulani ya lava ilikuwa laini na ilikuwa ikiweza kuchimbwa.

Roma ya kipagani iliwachoma wafu wake. Wakristo wa kale na Wayahudi kihistoria hawakuwachoma wafu wao. Walitaka mazishi ya heshima.

Na hivyo, waliweka sehemu hizi pembeni mwa nyumba hizi chini ya ardhi ili katika nyumba za Wakristo na Wayahudi, Wakristo waweze kuzikwa kwa heshima. Yote hayo yanaakisi utamaduni huu wa awali tunaousoma katika Amosi, ambao ulikuwa sehemu ya jenerali wa kale wa Mashariki ya Karibu. Baada ya Moabu, tunafika Yuda, mistari ya 4 na 5. Sasa, mataifa mengine yalikuwa yale mataifa yaliyozunguka Israeli.

Wafilisti, Waedomu, Wamoabu, Waamoni, Washami, na Watiro. Sasa, nabii anajenga hadi kilele chake akizungumzia mataifa mawili ya mwisho, yaani taifa lake mwenyewe. Amosi alikuwa mtu kutoka Tekoa, kumbuka, mji huo mdogo ulio maili 12 tu kusini mwa Yerusalemu.

Kwa hivyo sasa anazungumzia watu kutoka nchi anayotoka. Angalia jinsi anavyozingatia Torati. Anasema watu wake wameikataa Torati au Torati Adonai, sheria ya Bwana.

Hawakushika amri zake, nao wamefuata miungu ya uongo, miungu ambayo mababu zao waliifuata. Na kwa hivyo, anasema Yerusalemu itashuhudia moto kwenye kuta zake. Na bila shaka, ikiwa umewahi kusoma historia ya jiji la Yerusalemu, ni mara ngapi limejengwa na kuharibiwa na kujengwa na kuharibiwa.

Nyakati nyingine, imeshambuliwa au kuzingirwa na haikuharibiwa. Kama ilivyokuwa mwaka 701 chini ya Senakeribu, wakati Hezekia alipokuwa akijiandaa kwa ajili ya kuzingirwa, lakini haikutokea kamwe. Kwa hivyo, hawazishiki amri.

Dhambi kwa Yuda wakati huo ilikuwa uasi wa kidini. Tena, manabii wanawataka watu wasiende kwenye mdundo mpya wa ngoma, na hii inaonyesha hili kikamilifu.

Wanawaita tu Israeli na Yuda na watu wote walio ndani ya familia ya agano warudi kwenye mafundisho ya juu ya kiroho na kimaadili ya Musa, kwenye Torati. Shtaka kwa Israeli lina maelezo zaidi. Na hilo ndilo taifa letu la 8 katika mistari ya 6-16.

Kwa dhambi tatu za Israeli, yule anayeshindana na Mungu, ufalme wa kaskazini. Tena, kumbuka kwamba hapa tunashughulikia ujumbe wa Amosi kwa makabila ya kaskazini.

Tunaanza kuona kwa makini sana kwamba shtaka ni la kuwauza wenye haki kwa fedha. Labda, watu wenye haki wanauzwa kama watumwa kwa wahitaji kwa jozi ya viatu. Tena, kuna wasiwasi maalum kwa maskini wa kiuchumi wa jamii ya Agano la Kale.

Na watu hapa, katika uchoyo wao, wanawakanyaga maskini. Hiyo ni sitiari yenye nguvu, 2-7. Watu katika ufalme wa kaskazini, wenye ubinafsi tu, wanawakanyaga maskini vichwani.

Wanawanyima haki walioonewa, ambayo kimsingi ina maana kwamba haki huenda kwa mtoa dau mkuu. Sheria ya Musa ina amri: haki, haki utakayofuata. Na hivyo maskini wananyimwa haki.

Na kuwa hapa ama kuuzwa utumwani kwa kiasi kidogo sana kwa sababu ya uchoyo wa matajiri, ambapo maskini angeweza kujiuza kwa mwingine ili kujikwamua na aina fulani ya deni. Inakuonyesha thamani ya mwanadamu, kidogo sana. Na kwa hivyo, kukanyaga vichwa vya maskini, hiyo ni kujikweza.

Sio wanyenyekevu au wapole, bali watu wenye tamaa ya madaraka. Na hili ndilo nabii analolipinga. Anagusa katika mstari wa 7 kuhusu ukahaba wa hekalu.

Je, hili limewahi kutokea? Unakumbuka Eli alikuwa na wana wawili ambao hawakufuata njia za Eli. Alikuwa kuhani wakati wa Samweli mdogo. Wakati huo, ukahaba ulifanyika na wanawake mlangoni pa Hema.

Kitabu cha 1 Samweli kinasema. Na katika kisa hiki maalum, iwe ni ukahaba wa hekaluni au ukahaba wa familia, kinazungumzia baba na mwana kutumia msichana mmoja. Sasa, ukahaba ulikuwa maarufu katika Ufalme wa Kaskazini.

Soma Hosea, ambayo tutaisoma baadaye. Uzinzi, uasherati, na kila aina ya maneno hutumika kwa Ufalme wa Kaskazini kwa sababu ya ibada ya Baali, ambayo ilikuwa ukahaba mtakatifu. Ilikuwa dini ya uzazi.

Kwa hivyo, lugha hapa inaonekana kuakisi kile ambacho Amosi anakizungumzia kwa undani zaidi. Ninavutiwa na mstari wa 8. Unasema Wanalala karibu na kila

madhabahu juu ya mavazi yaliyowekwa rehani. Hivi ndivyo watu wangejua sheria ya Musa na kweli wangejitahidi kuitumia.

Acha nisome Kutoka 22:26 na 27. Hizi ni pajama za Agano la Kale kadri zinavyokaribia.

Ukichukua vazi la jirani yako kama rehani, yaani, ni aina ya rehani. Ukichukua vazi la jirani yako kama rehani, mrudishie kabla ya jua kutua kwa sababu vazi lake ndilo pekee analofunika mwili wake. Atalala na nini kingine? Atakaponililia, nitasikia, kwa maana mimi ni mwenye huruma.

Kutoka 22:26 na 27. Inavyoonekana, kilichokuwa kikiendelea hapa, nguo zilichukuliwa kama rehani ya wajibu na zilitakiwa kurudishwa jua linapotua. Hata katikati ya kiangazi, ukiwa katika nchi ya vilima ya Yuda, hupoa kila usiku na inakubidi ulale usiku wa kawaida isipokuwa kama kuna khamsin ya moto inayokuja kutoka jangwani.

Lazima ulale na blanketi mbili. Kwa hivyo, hilo lingekuwa jambo lisilojali hata kwa mtu maskini kama hangekuwa na kifuniko cha usiku. Kwa hivyo, ilitakiwa kurudishwa kabla ya jua kutua kwa ajili ya ulinzi.

Unamfikiria maskini. Mrudishie vazi lake kwa ajili ya ulinzi wakati wa usiku. Pia katika mstari wa 8, inaonyesha kwamba walikuwa wakinywa divai iliyonunuliwa kwa pesa, ambayo labda ilipatikana kinyume cha sheria kwa uuzaji wa haki na majaji.

Wanakunywa divai iliyochukuliwa kama faini. Kwa hivyo, Amosi anagusia ufisadi wa uongozi na matajiri siku hiyo. Na anageukia historia.

Huu ndio msukumo wake mkuu wa kukumbuka kazi ya Mungu katika historia kwa ajili ya watu wa Israeli. Haupaswi kamwe kumtendea jirani yako hivi kwa sababu Mungu amekuwa na neema sana kwako, na ni bora usisahau kamwe zawadi Zake. Na kisha Amosi anaacha iendeleo juu ya zawadi ambazo Mungu aliwapa Israeli zinapaswa kukufanya uwe baraka kwa jirani yako, si laana katika njia ya kudharauliwa unayowatendea, hasa maskini.

Anataja rehema ya Mungu kwa Israeli katika sehemu kadhaa, hasa kutoka katika Torati. Katika mstari wa 10, Mungu anasema, niliwatoa Misri. Imerejelewa mara 125 katika Biblia ya Kiebrania.

Ukombozi ni muujiza mkubwa zaidi ambao Mungu alifanya. Aliwatoa nje. Walikuwa watumwa.

Mngepaswa kushukuru kwa zawadi hii kubwa ya ukombozi. Kisha nikawaongoza miaka 40 jangwani. Sio tu kwamba niliwaongoza Israeli, bali pia muujiza wa miaka 40 wa kuwategemeza katika chakula, ni nini? Mana ni zawadi nzuri.

Kisha nikawaleta katika nchi ya Waamori kulingana na mstari wa 10. WAAMORI Katika Mwanzo 15, 16, Mungu anamwambia Ibrahimu katika vizazi vinne hivi wakati dhambi ya Waamori itakapojaa ndipo mtakapopata nchi yenu. Watu walioko katika eneo la Tigri-Frati na kutazama magharibi, neno Mwamori linamaanisha mtu wa magharibi.

Na wale walio magharibi mwa eneo la Tigri-Eufrati, na katika hali hii Wakanaani wanafanana na Waamori. Kwa hivyo, kuja katika nchi hii inayoitwa ya ahadi kulimaanisha Mungu aliwawezesha Israeli kumiliki nchi ya Waamori. Anawaelezea hapa katika mstari wa 9 kabla Mungu hajawaangamiza kana kwamba walikuwa warefu kama mierezi na wenye nguvu kama mialoni.

Huyu hapo nabii mchungaji sasa akichora asili. Waamori hawa walikuwa kama vile wapelelezi walivyori poti. Tulikuwa kama panzi machoni pao.

Miji yao ilipanda juu kabisa hadi mbinguni. Haiwezekani. Kwa mtazamo wa kibinadamu, Israeli haikuwa watu waliofunzwa kijeshi.

Walikuwa kundi la wachungaji wakali waliokuja kutoka jangwani na Mungu akaathiri zawadi hii kubwa. Na kwa sababu aliwatendea watu kwa huruma na upendo na akawapa nchi yao kwa uaminifu kulingana na kile alichomwambia Abrahamu, Isaka, na Yakobo, unapaswa kuwatendea wengine kwa wema kwa sababu nimekutendea wema. Jambo la tatu analotaja mbali na Kutoka ni uhifadhi jangwani, akiwapa nchi ya Kanaani.

Anasema niliwainua manabii kutoka miongoni mwa wana wenu. Tena, unawezaje kuwa nabii? Mungu anasema, niliwainua. Ni kizazi chetu.

Ni jambo la kipekee. Mungu aliwaleta manabii, na bila shaka, Amosi alikuwa sauti ya unabii. Na kisha pia anawataja Wanaziri.

Nazir, NAZIR, ni neno la Kiebrania linalimaanisha kuweka wakfu, kuweka wakfu. Na kwa hivyo, Wanaziri tuliowasoma kwa mara ya kwanza katika Hesabu sura ya 16, watu unaowakumbuka, walioepuka bidhaa za zabibu, zabibu kavu, na divai, hawakugusa maiti, na kuacha nywele zao ziote. Walijifunga katika kiapo hiki cha kujitenga.

Walioyekwa wakfu kwa ajili ya huduma ya uaminifu kwa Mwenyezi Mungu. Lakini mstari wa 12 ndio shtaka. Uliwanywesha Wanadhiri divai.

Uliwalazimisha kuvunja kiapo chao na kuwaamuru manabii wafunge na kuacha kutabiri. Kimsingi, Mungu anasema mna watu hawa hapa, lakini mmewatendea vibaya na kuwatendea vibaya na mmewafanya wasifanye kazi kwa manufaa ya jumuiya ambayo niliwainulia. Na hivyo manabii na Wanadhiri walikuwa vipawa maalum miongoni mwa watu.

Lakini uliharibu karama hizo. Kisha anafikisha kilele, kilele hiki kizuri cha fasihi hadi mwisho wa Amosi sura ya 2. Kama unavyojua, nambari 7 ni nambari ya umaliziaji katika Biblia. Kwa hivyo, atajenga kutoka 1 hadi 7. Na hiyo yote inahusu nini? Naam, anajenga kuelezea hilo haraka, na hakika, ufalme wa kaskazini utaanguka.

Ameweka sehemu ya mashtaka. Atatoa mengi zaidi katika sura zinazofuata. Anasema, Sasa nitawaponda kama gari linavyoponda likiwa limebeba nafaka.

Tena, inatupeleka kwenye ulimwengu wa asili. Amosi ni nabii kutoka Tekoa, na kisha anafikiria maneno haya saba.

Mwenye mbio hatatoroka, mwenye nguvu hatakusanya nguvu zake, shujaa hataokoa maisha yake.

Mpiga upinde hatakimama imara, askari mwenye miguu mirefu hatatoroka, na mpanda farasi hataokoa maisha yake.

Na kisha nambari 7, Shujaa shujaa zaidi, atakimbia uchi siku hiyo. Siku hiyo. Na Yom HaHu.

Siku hiyo. Siku gani? Usemi huo wa kifasihi, katika siku hiyo, kwa kawaida hurejelea siku ya hukumu. Unaweza kurejelea siku ya Bwana.

Tutazungumzia Yom Yahweh tutakapomfikia Yoeli. Lakini katika kisa hiki maalum, katika siku hiyo, inarejelea 721. Siku hiyo.

Wakati Tiglath-Pileser III anapoanza kuingia na kuwaondoa raia walioshindwa na kujaza tena ardhi, kisha Sargon, Shalmaneser V anaingia. Na kisha, hatimaye, Sargon II anamaliza kazi.

721. Hiki ndicho anachokimaanisha. Siku za mwisho za kupinduliwa kwa Ufalme wa Kaskazini.

Kwa nini 7? Uharibifu kamili. Na Ufalme wa Kaskazini haungekuwa tena na nguvu. Na ni kutokana na hili tuna usemi, makabila kumi yaliyopotea ya Israeli.

Kwa hivyo, wangekuwa jumuiya iliyogawanyika. Sehemu kuu ya pili ya kitabu, angalia neno Shema. SHEMA inamaanisha sikia, sikiliza.

Na hilo ndilo neno linalotumika kwa sehemu tatu zinazofuata. Maneno haya matatu ni jumbe dhidi ya Israeli. 3:1 inasema sikia neno hili.

4:1 inasema sikia neno hili. 5:1 inasema sikia neno hili. Kwa hivyo, anaendeleza sehemu yake kuu ya pili ya kitabu chini ya neno hili.

Sikiliza. Ni agizo la lazima kwa Kiebrania. Hudhuria.

Sikiliza. Sawa, katika sura ya 3, hukumu ya Mungu juu ya nukuu yake aliyoichagua. Angalia 3:2 anawarejelea watu wake kama wateule.

Ndiyo, walikuwa watu wenye hadhi ya juu, watu wa upendo wa kuchaguliwa. Mungu alikuwa amewaita, akawatenga na familia zote za dunia. Na bado, hawatapata kibali, hata kama wamechaguliwa.

Anazungumzia kuwatoa Misri, lakini dhambi zao haziwezi kupuuzwa. Kisha anaingia katika sehemu hii inayofuata yenye ufanisi mkubwa akiwa na maswali mengi ya kujibu maswali. Swali la kujibu maswali ni swali linalokusudiwa si kutoa jibu la nje bali linapaswa kujibiwa akilini mwako.

Na anachofanya hapa ni kusema kila athari ina chanzo chake. Na anaingia katika orodha nzima ya maswali, maswali ya balagha. Je, watu wawili hutembea pamoja isipokuwa wamekubaliana kufanya hivyo? Bila shaka sivyo.

Je, simba hunguruma kichakani asipokuwa na mawindo? Sababu na athari. Kunguruma ni kwa sababu ana mawindo. Je, hunguruma katika pango lake asipopata chochote? Tena, simba na wana-kondoo.

Huyu hapa nabii mchungaji akiandika kutoka katika mandhari hii. Sababu na athari. Je, ndege huanguka kwenye mtego ardhini wakati hakuna mtego uliowekwa? Kila athari ina sababu yake.

Kisha anajenga hapa hadi kilele kinachosema, sawa, sababu ya mimi kuwa hapa, kuna sababu nyuma yake. Na sababu hiyo ni kwamba Mungu amenituma. Mimi nipo, ukitaka, nipo hapa.

Mimi ni msemaji wa Mungu. Alinituma. Hakika, Bwana Mwenye Enzi Kuu hafanyi chochote bila kuwafunulia watumishi wake, manabii, mpango wake.

Mstari wa 8, simba amenguruma, ni nani asiyeogopa? Bwana Mwenye Enzi Kuu amesema, ni nani asiyeweza kutabiri? Kuonekana kwangu katika Israeli pia kuna sababu yake. Ni kwa sababu Mungu amesema na mimi ni msemaji wake. Kwa hivyo, anajenga, kwa maana fulani, hoja ya a fortiori kutoka kwa mdogo hadi mkubwa.

Kwa hivyo, niko hapa kutabiri kile ambacho Mungu amenipa. Kisha anarejelea maisha ya mchungaji wake. Mstari wa 12, kama mchungaji anavyoooka kutoka kinywani mwa simba miguu miwili au kipande cha veneers.

Kwa hivyo, je, Waisraeli wataokolewa, wale wanaokaa Samaria kwenye kingo za vitanda vyao na Dameski kwenye makochi yao? Kwa hivyo, anapendekeza hapa kwamba mabaki yataokoka, lakini yatakuwa mabaki yaliyokatwa viungo. Yatakuwa mabaki ambayo yamechoka, ukitaka, ambayo yamepitia magumu makubwa.

Itakuwa mabaki waliojeruhiwa. Baadhi wamependekeza kwa sababu matajiri wa Damasko huenda walikuwa matajiri sana, baadhi yao hata walikuwa na nyumba zilizoenea hadi Damasko, kwa sababu unaona katika 3:12 anazungumzia wale ambao si tu wamekaa Samaria, bali pia wale walioenea hadi Damasko. Labda utajiri wao ulienea hadi huko.

Anajenga hadi mwisho wa sura ya 4 kwa kuzungumzia kuhusu madhabahu za Betheli ambazo pembe za madhabahu zitakatwa. Na kwa pembe za madhabahu hii ina maana tu masikio ya aina ya Mickey Mouse. Michoro hii kama mwamba kwenye madhabahu ya mawe ni pembe za madhabahu.

Tuna mifano kadhaa ya hii, mmoja huko Beersheba na maeneo mengine kadhaa huko Israeli. Mlango au pembe ni mfano tu. Mojawapo ya tafsiri mbaya za Biblia ilitokea wakati Vulgate ilipokuwa ikitafsiriwa.

Kama Sheria ya Musa inavyosema alipokuwa akimwona Mungu na utukufu wa Mungu, uso wake, yaani uso wa Musa uling'aa na kulikuwa na kernaim, ambayo ni dual kwa Kiebrania. Inazungumzia miale miwili inayotoka kwenye uso wa Musa. Miale miwili ya mwanga iking'aa.

Kwa kweli, pembe mbili za mnyama ni njia moja ya kutafsiri. Na unapojua Musa wa Michelangelo ni Musa mwenye pembe. Na hivyo ndivyo ilivyotafsiriwa.

Lakini wazo lilikuwa kwamba alikuwa akitoa mwanga kutoka usoni mwake. Miale miwili ya mwanga. Kwa hivyo madhabahu za Betheli na pembe za madhabahu zitakatiliwa mbali.

Wakati mwingine damu hiyo ilipakwa kwenye pembe za madhabahu. Pembe za madhabahu pia zingeweza kutumika kama mahali pa kinga kama ilivyotumika kwa Adoniya, aliyetafuta hifadhi huko. Alidhani angekuwa mwana wa Daudi, ambaye angetawala badala ya Sulemani.

Na wakati jig ilipoanza na jaribio lake la muda mfupi la kumnyang'anya Sulemani ufalme, alidai kinga kwa muda pale madhabahuni kwa kushika pembe za

madhabahu. Kwa hivyo, hizi zilikuwa mabango kama mwamba ambayo yanaonekana zaidi kama masikio ya Mickey Mouse badala ya pembe za wanyama kulingana na baadhi ya mifano, angalau ambayo tumegundua. Anazungumzia kuhusu kubomoa nyumba za majira ya baridi kali, nyumba za majira ya joto, majumba makubwa na matumizi ya pembe za ndovu katika nyumba hizi.

Kwa hivyo tena, msisitizo ni dhidi ya utajiri kwa sababu umeharibu mioyo ya watu. Shauku yao moja maishani ni hadhi ya kijamii. Tazama sura ya 4, maneno ya kudhalilisha.

Kama mchungaji yeyote wa Amerika angesimama na kuwahutubia wanawake waliokuwa kwenye kiti cha mbele kama ng'ombe wa Bashani, unafikiri angetafuta uchungaji mwingine? Nadhani labda angefanya hivyo. Maneno hayo yangekuwa machungu. Eneo la Bashani liko juu katika eneo tinaloliita leo Milima ya Golani, moja kwa moja mashariki mwa eneo hilo, juu ya vilima vinavyoelekea Ashuru, moja kwa moja mashariki mwa Bahari ya Chumvi.

Hapa ni Bashani. Udongo hapo ulikuwa wa aina ya ng'ombe maridadi sana wa thamani katika eneo hilo. Udongo huo ni wa volkeno sana.

Na ng'ombe hawa wanene, warembo, na wa thamani ambao wangeweza kula malishoni huko juu. Hii ilikuwa hadithi ya ajabu. Kumbukumbu la Torati 32.:4 na Ezeieli 39:18 zinarejelea eneo hili la Bashani linalojulikana kwa ng'ombe wake wa thamani.

Kwa kuwaita wanawake kama ng'ombe wa Bashani, anasema nini? Anatumia mtu huyu mwenye nguvu kwa sababu, katika raha na anasa zao, wanawakandamiza maskini. Wanakimbilia tu kutafuta chakula na vinywaji zaidi, na hawawajui kabisa wengine walio karibu nao. Na kuwaita ng'ombe, wanakanyaga kila kitu kilicho dhaifu kinachowazunguka.

Maskini wanakandamizwa, na wahitaji wanakandamizwa. Nao wanawabwekea waume zao, wanatuletea vinywaji. Ni kama mabadiliko ya majukumu katika ulimwengu wa kale.

Na kwa hivyo, wito ni kwamba wanawake hawa wa kifahari, wenye tamaa, na wa tabaka la juu watahushwa tena kwa sababu ya urahisi wao na anasa zao. Na wito huo ni tena kuelekea utumwani. Hoja ya mwisho kwa leo.

Inasema katika 4:2, unaweza kusoma hilo kama sitiari nyingine ya kuvutia ya manabii. Inasema watachukuliwa kwa ndoana. Kwa kweli tuna picha za makaburi ya Ashuru.

Unaweza kuziona hizi katika Jumba la Makumbusho la Uingereza jijini London. Ni michoro ya Waashuru kutoka majumba ya kifalme inayoonyesha Waisraeli wakiwa na ndoano za samaki zikitoka kwenye mashua zao, kama watekaji walivyoelezea.

Tumekunasa, nasi tunakuchukua. Tunakupeleka mbali kwa ndoano za samaki. Tunakuvuta utumwani, ukitaka.

Hata kama ni kinyume cha mapenzi yako, kwa hivyo, ni kutajwa kwa kuvutia kwa ndoano za samaki hapa katika 3.2. Waashuri hutumia sanamu hiyo katika michoro yao. Sawa, itakuwa hivyo kwa leo.

Wakati mwingine, tutaingia vizuri katika kummaliza Amosi na kufikia pointi nyingi zaidi.

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 12, Amosi, Sehemu ya 2.